

tično pravičnost, potem naj takoj stavi v proračun naknadno postavko za drugega slovenskega deželne šolskega nadzornika na Primorskem. Saj menda ni treba spominjati [vladnih faktorjev na deželne učiteljske konference, ki se na Primorskem za slovenske učitelje sploh ne sklicujejo, ker se ravno edini deželni šolski nadzornik ne utegne baviti s to stvarjo, ki jo predpisuje drž. šol. zakon.

Ali naj naštem morda nekaj šol, ki sploh še nikdar niso bile nadzorovane po dež. šol. nadzorniku? Ali naj omenimo stanje slov. jezikovnega pouka na državnih nemških zavodih? Ali naj pokažemo na zanemarjanje hrvaščine na puljskih državnih srednjih in ljudskih šolah? Itd. itd.

In vse to ima vzrok v tem, da je za vse tri primorske pokrajine vedno nastavljen le en nadzornik, ki — da omenimo še to — bo moral odslej voditi zrelostne izpite na štirih velikih zavodih; na treh učiteljskih in na gimnaziji v Pazinu. Jeli tako preobremenjen ene učne osebe šolstvu v korist? In še to. Na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Dalmaciji in tudi drugod je deželni šolski nadzornik za ljudske šole tudi ravnatelj izpitnih komisij za ljudske in meščanske šole; na Primorskem imamo tri take komisije, a nikjer ni dež. š. nadzornik ravnatelj, kar gotovo ni v prid šolstvu. Morda bo kdo prigovarjal, da biva primorski dež. šol. nadzornik v Trstu, izpitne komisije so pa v Gorici, Kopru in Kastvu, Res, a tudi dalmatinski dež. šol. nadzornik biva v Zadru, vendar je ravnatelj komisije v Arbanasih in v Dubrovniku, ravnatoka biva ravnatelj mariborske komisije v Gradcu.

Naročajte in širite naš list!

Doslednost pa taka!

V začetku meseca decembra pret. leta so se sešli na Dunaju avstrijski c. kr. okraj. šol. nadzorniki — menda kar je slovenskih, so bili sami narodno indifrentni — da si ustanove svojo posebno društvo c. kr. okraj. šol. nadzornikov.*) Za predsednika tega društva je bil voljen najliberalnejši in menda tudi „der stramm-deutsche“ c. kr. nadzornik R. Peerz, ki je znan svojim nekdanjim učencem kot posebni ljubitelj raznih nalog, ki jih je do skrajnosti natančno popravil!

Mestni zastop Dunajski, ki je znan kot velik prijatelj vsega naprednega učiteljstva, je porabil to priliko, ter je napravil primerno gostijo zbranim c. kr. okr. nadzornikom, ki jih je bilo okrog 150. Seveda, banket je bil pripravljen za 240 ljudi, in sicer namenoma, da so se mogle te pojedine udeležiti znane korifeje dr. Gessmann in drugovi.

In kakor je pri takih prilikah običajno, se je govorilo in kadilo na vse mogoče načine. Govoril je seveda tudi naš liberalni nadzornik R. Peerz, in sicer je napil najprej mestni občini kot gostiteljici. Popolnoma pravilno. — Toda pregovor veli: „Česar je polno srce, to rado na jezik gre“. In vstal je mož ter napil v ognjevitih besedah največjemu prijatelju vsega naprednega učiteljstva in največjemu zagovorniku pravega napredka — dr. Luegerju.

A ta govor je izbil dno potrpežljivosti nemškega naprednega avstrij. učiteljstva in sedaj mu bere to učiteljstvo levite, da se kar kadi. Celo organ „Zveze avstr. nemškega učiteljstva“ — „Deutsch-östr. Lehrerzeitung“, kjer sedi R. Peerz v odboru — mu bere levite, da je kaj. Imenitno ga pa zafrkava glasilo „Jungoveer“ — „Freie Lehrerstimmen“ — v svoji 23. št. pret. leta.

Svojo sarkastično zafrkavico končuje ta list doslovno tako-le: Wir halten Herrn Peerz nicht für den naiven Provinzler, der im Drange der Ereignisse den Kopf verliert und einen „Plutzer“ macht. Herr Peerz mußte wissen, was er tat und wußte es. Wir wollen hoffen, daß er auch weiß, was er nun zu tun hat. Für Luegerverehrer dürfte im Ausschusse des deutsch-österreichischen Lehrerbundes der Baum zu eng werden. — Menda se bodo sedaj oni slovenski in nemški tovariši na Kranjskem kakor tudi v ostalih kronovinah, ki so zaljubljeni v lepe oči najnaprednejšega c. kr. nadzornika v Avstriji R. Peerza, streznili, zakaj „man darf in der Politik nicht zu offenherrig sein“.

Srednješolski vestnik.

**** Društvo slovenskih profesorjev** je imelo dne 27. pret. mes. svoj III. občni zbor. O delovanju društva je poročal prof. dr. Ilešič. Iz tega poročila posnemljemo: V smislu sklepov lanske glavne skupščine so se v okviru društva ustvarili odseki in sicer za veronk, klasično filologijo, slovenščino, nemščino, zgodovino in zemljepis, matematiko in fiziko, prirodoznanost, poljedelstvo, propedeutiko. Za učiteljske so potrebni še tile odseki: za pedagogiko, higijeno in telovadbo, stenografijo in moderno filologijo. Nekaterih odsekov delo je bilo posebno nujno, zato se je v njih prav živahno delovalo, na primer v slovenskem, klasičnem, nemškem, prirodoznanem, zgodovinskem in matematičnem odseku. Odseki oziroma njih člani so ocenjevali lit. izdelke pisateljev, slovarčke, slike itd.

Sestankov je bilo več, nekateri so bili bolj družabno-prijateljskega značaja, na nekaterih so poročali določeni referenti.

Poročalo se je: o kvinkvenalki in pedagoški kazni o nameravani reformi srednjega šolstva, o Kožuhovih kartografskih osnovah, o klasični filologiji in o novih določbah glede mature.

V smislu laici sprejetih resolucij je sploh in načeloma misliti na slovenščino kot učni jezik pri vseh predmetih višje gimnazije. Računajoč s konkretnim položajem smo na kranjskih gimnazijah sprožili izjave prizadetih instanc o poslovenitvi naših gimnazij in obenem krepko posegli v realiziranje nvetov, od katerih je odvisna ugodna rešitev tega našega narodnega vprašanja, to je skrbeti za spisovanje šolskih knjig.

V tekočem šolskem letu se je uvedla grščina s slovenskim učnim jezikom v 3. razredu po kranjskih gimnazijah, iz v z e m š k i u o v o m e š k o! (Klici ogorčenja: Ali je Novo mesto tako blizu Nemčiji?) Glede grško-slovenskega slovarja se vrše pogajanja. Glede velikega latinsko-slovenskega slovarja in onega ročnega slovarja, ki bo ekscerpiran iz njega, se je naidejati, da izide vsaj v teku dveh let.

S tekočim šolskim letom uvesti slovenski učni jezik tudi pri latinščini v petem razredu ni bilo mogoče v kljub naporu vseh sil. Da se to doseže, se je nadaljevalo s spisovanjem slovarčkov za posamezne klasike.

K spomenici o pouku slovenskega jezika, ki smo ga vložili pred 4 leti, je želelo ministrstvo podoben učni načrt; odsek za slovenščino ga je vložil instanten potom. Načrt je kurziral oficijalno po posameznih zavodih.

Pripravlja se nova izdaja slovenskih čitank najprej za nižje štiri razrede, pri čemer se upošteva tudi vsa novejša literatura od leta 1871. dalje do najnovejše. Za dekliški licej se priredi posebna izdaja teh čitank s primernim dodatkom. Tudi za višje razrede srednjih šol bo treba prirediti posebne čitanke. Počakati hočemo le, da nam naučno ministrstvo reši memorandum o pouku slovenščine. To delo je prevzel profesor Wester sporazumno z vladnim svetnikom dr. Sketom v Celovcu. Nadejati se je, da tekom prihodnjega l-ta izide prva šolska izdaja slovenskih klasikov.

Z ozirom na letošnjo odredbo naučnega ministrstva glede maturiranja na gimnazijah je že pri maturi letos odpadel pismeni izpit iz slovenščine in to pač zaradi tega, ker je v višjih razredih v slovenskih pokrajinah učni jezik nemški. Ta činjenica je slovenščino vrgla za pol stoletja nazaj, v predmarčno dobo, ko je bil naš jezik izključen iz srednje šole. Ista činjenica ponizuje naš jezik v obeh naše srednješolske mladine in je zato v direktnem nasprotju z važnostjo, ki jo daje vsaka moderna pedagogika in vsaka današnja šolska uprava baš gojitvi materinega jezika. Ta činjenica pa pravzaprav naravnost nasprotuje besedilu imenovane ministrske odredbe. Po tej odredbi naj bo matura iz učenega jezika, toda za Slovence učni jezik ni le nemščina, ampak na višji gimnaziji vsaj pri enem predmetu pri slovenščini, v nižji pa razen dveh predmetov vseskozi slovenščina. Iz novega formularja zrelostnih izpiseval ni nič več razvidno, v katerih predmetih se je maturant obligatno izobraževal in ima zaradi tega svojo klasifikacijo. Z ozirom na to je društvo slovenskih profesorjev prosilo, naj se odredba naučnega ministrstva primerno prilagodi posebnim in v Avstriji edinim razmeram slovenskega naroda, in sicer v tem smislu: 1. Matura iz slovenskega in nemškega jezika bodi za Slovence, kakor je bila doslej. Pismeni zrelostni izpit se vrši iz obeh jezikov, a ustno se izpraša vsak kandidat iz enega ali drugega eventualno iz obeh, kakor se je to godilo doslej 2. V maturitetno izpisevalo pride posebna beležka, da se je maturant obligatno izobraževal tudi v slovenskem učnem jeziku in iz njega maturiral.

Učni načrt za nemški jezik na bodočih slovenskih gimnazijah, zasnovan po vzoru učnih načrtov za nemški jezik pri drugih Slovanih, kurzira sedaj pri naših učiteljih slovenščine.

Ni zastalo niti spisovanje zgodovinskih in matematičnih šolskih knjig. Po zadnjem poročilu je poslal prof. Pirc Stari vek že sredi tega leta v recenzijo: isti pisalec piše Srednji vek, Novi vek je objavil prof. Komatar. Matkova Aritmetika in Geometrija sta v rokopisu že dolgo gotovi, Geometrijo za učiteljske je prevzel dr. Kušar.

Poljančeva Mineralogija je dobila predaprobarcijo, njegovo Živalstvo je dovršeno, Mačherjeva Botanika bo do Velike noči končana. Fiziko spisuje prof. Reiser. Prof. Juvančič spisuje francosko slovnico.

Društvo deluje z vsemi močmi, da dobimo čimprej slovenske učne knjige.

Društvo je dalo informacije o jezikovnem ustroju ljubljanskega, goriskega, koprškega in mariborskega učiteljskega ter opozarjalo na rešitve sprejete na shodu učiteljskih profesorjev leta 1906., obenem pa naglašalo, da morajo naši zavodi i nadalje imeti pravico aprobirati tudi za nemški jezik.

Glede stanovskega vprašanja je stalo društvo na stališču, da moramo biti na svoji zemlji lastni gospodarji, da morajo biti seveda tudi slovenski profesorji ravnopravni z drugorodnimi svojimi tovariši. Zato je umesten protest, kjer se nam godi krivica v tem oziru. Posebno so težke v tem pogledu razmere na Primorskem. Nameso slovenskih učnih oseb delujejo samo tuje, dasi je na dotičnih zavodih 25% in še več slovenskega dijaštva. Začetkom novembra je vložilo društvo na kompetentnih mestih obširno spomenico o krivičnem postopanju pri nameščenju slovenskih učnih oseb — bila je spomenica uvaževana.

To je bilo stanovsko delovanje na zunaj. Delovalo pa je društvo tudi na znotraj, in sicer malone vse v prid nedefinitivnim tovarišem. Brigalo se je za razpisana, oziroma nerazpisana, a že izpraznjena mesta. Zavzelo se je med drugim deloma z uspehom z obširnimi spomenicami za sistemiziranje novih definitivnih mest na I. in II. državni gimnaziji v Ljubljani.

Društvo je vzpodbujalo svoje člane, naj bi pomagali pri ljudsko-izobraževalnih organizacijah ter predavali. Učitelji idrijske mestne relike so priredili 54 predavanj.

Ker bo zdaj treba o šolskih knjigah referatov, ocen in kritik, se začne s tem pri nas metodsko-pedagoško razmišljanje.

**** Šibenik dobi realko.** Začetkom šolskega leta 1909/10 se otvori v Šibeniku realka s hrvaškim učnim jezikom. V državnem proračunu za leto 1909. se že nahaja potrebnih izdatki.

**** Povišanje v šolski službi.** Blaž Matek, profesor na mariborski gimnaziji, je pomaknjen v VII. plač. razred.

Književnost in umetnost.

„Slovenska Matica“ v Ljubljani nanašanja: Vuanjim članom „Slovenske Matice“ se prično razpošiljati edicije za leto 1908. prihodnji teden.

Razpečevanje je oviral geološki zemljevid, ki ni bil pravočasno gotov.

Mednarodni kongres za varstvo pravic pisateljev, slikarjev, kiparjev in časnikarjev se vrši letos od 22. do 30. junija v Kodanju na Danskem. Sešel se je tam komite, ki bo izvršil potrebne priprave.

Politiški pregled.

*** Avstrijski državni zbor** se snide 20. t. m. Večji del njegovega dela bo obstojal začasno v odsekovih sejah. Tudi reforma poslovnika je na vzpostredu.

*** K otvoritvi deželne zbornice.** Pisarna poslanske zbornice je razposlala dnevni red za prvo sejo dne 20. t. m. Med drugim najdemo tam razpravo o nepriznanih volitvah državnih poslancev, dalje zakonski načrt o podelitvi 100 milijonov kron za starostno in invaliditetno zavarovanje ter 21 nujnih predlogov še iz jesenskega zasedanja.

*** Velikodušnost Avstro-Ogrske? 55 milijonov Turčiji!** Na Dunaju so postali kavalirji. Pa ne morda zato, ker imajo preveč denarja, ampak ker vidijo, da je prvotno stališče avstrijske diplomacije, da Turčiji ne gre nikakršna odškodnina za Bosno in Hercegovino, nevdržljivo, in ker hočejo svojo popustljivost olepšati z velikodušnostjo. Tako pravi „Neue Freie Presse“ v članku, inspiriranem od vlade, da je Avstro-Ogrska prva dežela, ki ne ponuja Turčiji samo besed, ampak ji hoče pomagati prekoračiti velike finančne težkocce. Zato da Avstrija Turčiji v „znamenje prijateljstva“ in „da se ohrani mir na Balkanu“, 55 milijonov kron za državna posestva Turčije v Bosni in Hercegovini. Ovstro-Ogrska s svojimi 4 milijardami kron držav. dolga pomaga Turčiji, ki ima 2 milijardi kron drž. dolga! Vsekakor kavalirstvo, kakor ga sicer pri Avstriji nismo vajeni. Ali temu kavalirstvu je iskati vzroke v tem, da hoče Avstro-Ogrska na ta način izolirati Srbijo. To priznava tudi „Neue Freie Presse“, ko pravi: „Srbija je osamljena, načrt zveze balkanskih držav je padel v vodo.“

*** Reforme v Bosni in Hercegovini.** Na pomlad izda vlada ustavo za obe deželi. Deželni zbor bo sestavljal iz virilistov in 3 kurij (1. kurija izobražencev in bogatašev, 2. mestna in 3. kurija kmetijskih občin). V vsaki kuriji bodo razne konfesije volile ločeno. Volitve bodo najbrže že maja ali junija. V poletju se deželni zbor snide. — Ustvarila se

bo tudi odvetniška ter trgovsko-obrtna zbornica.

*** Zoper ustanovitev jugoslovanskega ministrstva** se odločno izreka „Dalmata“, organ dalmatinskih Italijanov. Italijanom bi se baje s tem prizadala najhujša krivica. Še Nemci bi temu nasprotovali, dasi imajo kot protitež svojega ministra — rojaka. Italijani pa bi bili na milost in nemilost izročeni škodljivemu vplivu tega ministra.

*** Italijansko vseučiliščno vprašanje.** Dunajski dopisnik „Piccola“ poroča, da je doznal iz verodostojnega vira, da je ministrski svet po daljši živahni debati sklenil, da zahtevi italijanskih poslancev, podpisani o d ministrstva za zunanje stvari, naj bo Trst sedež italijanskemu vseučilišču, ne u g o d i. Postaja torej vedno verjetnejše, da misli vlada predložiti parlamentu Trident kakor sedež italijanske fakultete. In to — kakor naglaš „Piccola“ — vzlje vsem protestom Italijanov in tirolskih Nemcev! — Z Dunaja javljajo: Državni zbor se snide dne 19. t. m. Istega dne predloži vlada zbornici načrt za ustanovitev italijanske juridične fakultete, kakor je bil odobren v zadnjem ministrskem svetu. V krogih italijanskih poslancev se govori, da bo sedež tej fakulteti na Dunaju, ali nemške stranke se bodo temu upirale.

*** Jezikovno vprašanje v Dalmaciji.** Iz Zadra poročajo: Dne 2. t. m. je dalmatinsko nameštinstvo doposlalo političnim uradom nove tiskovine z izključno hrvaškim tekstom. To bi imel biti začetek za uvajanje hrvaškega uradnega jezika. Dosedanje tiskovine in te italijansko-hrvaške in nemško-italijansko-hrvaške so povsem stavljene izvan rabe.

*** Socialna demokracija v Bosni** napreduje. Dne 27. dec. je imela stranka v Sarajevu shod, na katerem se je sprejel strankin program, ki se krije v glavnem s hainfeldskim socialističkim programom. Zanimivo je, da se posebno bavijo s poljedelskimi razmerami. Zahtevajo odstranitev kmetijskega zakupništva, pospeševanje z a d r u ž n i š t v a, zahtevajo nemudoma ustvarjanje parlamentarnega zastopstva, ki naj sloni na splošni in enaki volilni pravici, zahtevajo pospeševanje ljudske prosvete, ločitev šole od cerkve itd. Z ogorčenjem obsojajo postopanje bar. Buriana, ki je svoječasno obljubil, da pritegne k enketi o bosanskem parlamentu v s e s l o j e p r b i v a l s t v a, ki pa tega ni storil, ampak je delavstvo prezrl.

Vestnik.

Po shodu dne 28. decembra. Udeležence nam piše: Ker so po učiteljskem shodu jako različna mnenja med ljudstvom kakor tudi med nekaterimi učitelji, zato je potrebno malo pojasnila. Do sedaj so veljala vsa učiteljska društva kot nekaj privesek narodno-napredne stranke. Kdor je bil član kakakega društva, je moral biti pristaš nar.-napr. stranke in je tudi moral agitirati zanj. V plačilo za to so pa učiteljska društva zahtevala, da naj da narodno-napredna stranka načelniku „Zaveze“ deželno-zborski mandat, ker je S. L. S. dala načelniku „Slovenske zveze“ deželni in državno-zborski mandat, akoravno pri njih stranki ni niti deseti del vsega učiteljstva. Ker so pa razni pristaši nar.-napr. stranke odklonili načelniku učiteljstva kandidacijo, zato je bilo učiteljstvo prisiljeno se oficijalno izjaviti, da njih organizacija ne pripada nar.-napr. stranki. Ker je pa učiteljstvo kot stanovska organizacija odločno izjavilo, da ne pristopi k nobeni drugi stranki, zato je nerazumljivo, kako more „Slovenec“ pisati, da mora sedaj vsak učitelj pristopiti k „Slovenski zvezi“ ali pa k socialnim demokratom. To je naravnost nesmisel. Učiteljstvo je sedaj samo stanovska organizacija, toraj imajo v nji prostora vsi, ki umevajo pomen stanovske organizacije, ki skrbi samo za stanovske koristi in za izobrazbo ljudstva. Vsak učitelj za svojo osebo pa lahko pripada k tej ali oni politični stranki, to nikogar nič ne briga, to je vsakega posameznika privatna zadeva.

Zastopnika učiteljstva v mestnem šolskem svetu ljubljanskem sta sedaj tovariši Juraj Režek in g. Karel Simon. Volitev se je vršila dne 7. t. m. — Karel Simon, kandidat S. L. S., je zmagal z enim glasom večine napram kandidatu učiteljstva tovarišu Črnagoju. Propadla pa je kandidacija S. L. S., učiteljica Šerčeva. Za Simona so delali z vsem pritiskom pristaši S. L. S., tudi poslanci te stranke so agitirali zanj. Tri učitelje so pregovorili s tem, da so jim obljubili ure na deželni trgovski in zadrudni šoli. Na enega so pritiskali s tem, da se „Glasbena Matica“ p o d e ž e l i in potem tam izgubi ure. Drugemu so dejali, da njegov brat ne dobi mesta v Ljubljani, če bo volil napredno. Tretjemu so grozili, da bodo še njegovi otroci trpeli, če ne bo klerikalno volil. Tak naravnost kazniv terorizem je prinesel Simonu zmago. — To je slobodna volitev! Čast tistim tovarišcem in tovarišem, ki se niso vdali nobenemu terorizmu, ampak so volili po sre in prepričanju!

Deželni zbor kranjski. V ponedeljek in torek so zborovali odseki. V finančnem odseku se je sklepalo o predlogu, ki ga je postavil g. dr. Karel Triller v imenu narodno-naprednih poslancev glede zvišanja učiteljskih plač. Poslanci S. L. S. so izjavili, da je reši-

*) Kot vestni kronisti prinesemo prilleno obširnejše poročilo o tem shodu. Op. poročevalca.

tev vprašanja o učiteljskih plačah nujno zvezana s celotno vrsto drugih važnih vprašanj, ter so zaradi tega glasovali proti in s tem narodno-napredni predlog pokopali. Slomškariji in Slomškarice so nad tem prvim nastopom svoje stranke sila poparjeni, ker so povsod že pripovedovali, da bodo 1. februarja že potegnili zvišane plače! Finančni odsek je nadalje rešil proračun. Glede na nujni predlog narodno-napredne stranke, naj se Ljubljani dovolijo 2 1/2 milijonsko posojilo za zgradbo tržnice, deklisiškega liceja, tretje deške in druge deklisiške šole ter za pokritje kupnine mestne plinarne, so poslanci S. L. S. obljubili, da bo deželni odbor tudi, ne da bi bil v deželnem zboru tozadevni predlog sprejet, sam posojilo pritrjil, češ, da temu klerikalni volitvi ne ugovarjajo.

Ljubljanske tovariše opozarjam na najnovejšo nakane prof. Peerza. Kakor sem zvedel iz popolnoma verodostojnega vira, zahaja ta zagriženi nemškutar čisto med slovenske pesmi, prileplja na dopisnice slovenske narodne kolke itd. Tako počenjanje je sumljivo, jako sumljivo. Tovariši, pozor! Zvonijo po toči je prepozno! — Korotanski tovariš — stražar.

„Zronček“. 1. letošnja številka izide šele koncem tega meseca, ker dobi list novo zunanjo obliko in niso bili novi klišei pravčasno izvršeni. Toliko v vednost cenjenim naročnikom.

Nadučitelj Levičnik umrl. V Železnikih je dne 8. t. m. umrl starosta kranjskega učiteljstva, nadučitelj Levičnik, brat predsednika deželnega sodišča, star 83 let. Nadučitelj Levičnik je posebno pridno sodeloval pri „Novicah“ in „Zgodnji Danici“ in je še sedaj kljub svoji visoki starosti pridno pisal svoje spomine. Blagum možu trajen spomin!

Bogoslovcev v goriškem centralnem semenišču je 70. Na tržaško-koprsko škofijo jih odpade 22, a mest ima ta škofija 50.

Premembe pri učiteljstvu na Štajerskem. Učitelj na okoliški deški šoli v Celju Juro Kislinger, je pridržen v službovanje z januarjem t. l. štirirazrednici v Petrovčah; iz Petrovč pa je premeščen suplent Delakorda na celjsko okoliško šolo.

Šolski nabiralniki so hvaležna in dobra uredba. Ker je za vsakega otroka posebe nabiralnik predrag, se vzame pri kakem denarnem zavodu domači (hišni) nabiralnik z vlogo K 5.—; potem pa vsi šolski otroci shranjujejo v njem svoje prihranke, učitelj ali učiteljica vodi pa zapisnik. Ponekod se stvar izvrstno obnaša. Posnemajte!

36 tisoč kron za „Südmarko“ je zapustila umrla soproga majorja Pfeifferja v Ljubljani, hči Prešernovega prijatelja in izdajatelja „Čeblice“, Kastelica.

Kdo je lahko imenovan na Avstrijskem za šol. svetnika? Ko je bil rajni ravnatelj Kaas v Mariboru imenovan za šolsk. ravnatelja, se je izrazil nemški profesor Erraht pred učiteljskimi približno tako-le: Kdor dela povsod za nazadovanje šolstva, kdor podpira ljudsko neumnost in predsodke, kdor se plazi po trebuhu pred vlado — tisti je lahko imenovan na Avstrijskem za šolskega svetnika. V marsikaterem slučaju je to mutatis mutandis še danes resnica.

Boj za slovensko šolo v Studencih. V slovenskih razredih se bo poučevala seveda tudi nemščina po veljavnih zakonih kot učen predmet na podlagi materinskega slovenskega jezika. Starši so lahko prepričani, da bodo znali njihovi otroci po dovršeni ljudski šoli popolnoma oba jezika (slovenski in nemški) v pisavi in govoru, sedaj pa ni v nemški šoli skoro nikakih uspehov. Pekre in Studenci nam lahko pričajo, da čisto nemška ljudska šola ni nič vredna za slovenskega otroka. Slovenski se v taki šoli ne sliši nikdar, nemščina pa se vblja deci v glavo na sirov način, da se nam smilijo otroci. Če vprašate kdaj odkritosrčno nemškega učitelja, kaj si misli o teh šolah, bo vam povedal, da je nečloveško siliti nežnega slovenskega otročiča v nemško šolo. Taki starši nimajo nobenega srca ali pa so zavedeni. Počakajmo, naj se otrok razvije, potem pa se bo naučil tudi drugega jezika igrati. Slovenski otrok sp da v slovensko šolo.

Čipkarska šola se ustanovi po sklepu obč. odbora v Trati na Gorenjskem.

Nemški okrajni šolski nadzornik za nemške šole na Spodnjem Štajerskem zbujajo zopet vznemirjenje. Kakor se sedaj čuje, je bivši naučni minister Marchet to mesto, že pred svojim odstopom ustanovil; storil je to na ljubo Nemcem in nemškutarjem, ki bi s tem dobili po vseh okr. šolskih svetih po en glas. Da kaj takega ne bomo mirno trpeli, temveč po poslancih storili potrebne korake, je samoosebi razumljivo.

Štajerski „Verband“ Dosedanji predsednik „Verbanda“, Karl Gassarek, je odstopil. Na njegovo mesto so izvolili Herza, strokovnega učitelja v Gradcu. Ta je sedaj tudi v smislu pravil predsednik štajerskega „Lehrerbunda“, v kateri organizaciji je združeno vse štajersko učiteljstvo ob obeh narodnostih.

Prispevek slovenski trgovski šoli v Ljubljani. Naučno ministrstvo je dovolilo pripravljalnemu razredu za slov. trgovsko šolo v Ljubljani in združni šoli 2500 K za opravo in 1500 K kot podporo za leto 1908.

Deželni šolski svet štajerski učiteljskega zastopnika v okrajnem šolskem svetu celjskem. tov. nadučitelja Gradišnika, ki je bil soglasno v to izvoljen dne 22. okt. 1908, do danes še ni potrdil. — Učiteljstvo celjskega okraja je zdaj že skoro leto dni brez svojega zastopnika v imenovanju korporaciji. Vrhovna šolska oblast pa to menda rada vidi. Tako ščiti slavni dež. šolski svet učiteljstvo v njegovih pravicah!

Dijaško semenišče v Celju. Iz dihovniških krogov smo zvedeli, da se je večina župnikov na deželi izrekla proti nastavitvi v Celju dijaško semenišče; oni želijo, naj se v Mariboru sedanje dij. semenišče razširi in tam ustanovi zasebna gimnazija.

Deželno žensko učiteljstvo v Mariboru. Deželni šolski svet je definitivno namestil glavnega učitelja Alfonza Valesa, na imenovanem zavodu.

Slovenska šolska Matica. Imenik društvenikov „Slovenske šolske Matice“ za leto 1908. bo v kratkem dotiskan. Med tiskom bi bilo še mogoče vanj sprejeti nove člane. Zato prosimo, da nemudoma pošljete letnico, kdor namerava za l. 1908. še pristopiti k društvu. Tudi gg. povrjenike prosimo, da takoj naznanijo svoje člane. Častno bi bilo, ko bi se tudi letos pomnožilo število članov.

Za učiteljski sklad se je nebralo pri zborovanju „Učiteljskega društva za celjski okraj“ dne 6. t. m. 14 K. V razpeščanje so prevzele listke za učiteljski sklad: gđd. Anica Kalšek, učit. v Gotovljah za 20 K; Franciška Tajnik, učit. pri Sv. Petru, za 15 K; Bogdana Žižek, učit. pri Sv. Martinu za 10 K; Ana Suhac, učit. v Grižah za 5 K; Anton Sivka, nadučit. pri Sv. Jurju ob j. ž. za 4 K; Ivan Logar, učitelj v Zidanem mostu za 10 K; Alojzij Recelj, učitelj pri Sv. Jurju ob j. ž. za 5 K. Le vrlo naprej! Živeli posnemalci!

Družba sv. Cirila in Metoda dobi nov vir svojim dohodkom. Sklenila je namreč zvezo s tvorničarjema za milo znanih rodoljubov g. Focka v Kranju in g. A. Gabrščka v Gorici. Načrtujemo se, da to milo, ki je bilo zaradi kakovosti že dosedaj priljubljeno, dobi odjemalcev vsepovsod med Slovenci, posebno med temi, ki znajo ceniti plemenito delovanje družbe sv. Cirila in Metoda, saj jo z uporabo tega mila gmotno podpirajo in tako pospešujejo obrambo in prosvetno delo slovensko.

Obrtno-nadaljevalne šole na Štajerskem. C. kr. ministrstvo za javna dela je poleg navadne letne podpore letos prvič nakazalo šolskemu odseku obrtno-nadaljevalne šole v Sošanju znesek 50 K za ustanovo knjižnice. Ta dar je v razmerju s podporami, ki jih dobivajo nemške šole jako malenkosten, vendar pa je iz tega razvidno, da pojmi pri vladi veliko važnost vzgoje obrtniškega naraščanja. Nemci so nas na tem polju zopet prehiteli. Povsod snujejo enake šole in si vzgojujejo obrtniški naraščaj, ki jim obeta zaradi boljše teoretiške izobrazbe trdno podporo v njihovem stremeljenju, uničiti slovensko obrt ne le s premočjo kapitala, ampak tudi s premočjo duha. Slovenski trgi in večje narodne občine naj snujejo obrtno-nadaljevalne šole in poskrbe, da se bo obrtniški stan, ki je v vseh večjih krajih merodajen činitelj v občinski upravi po svojem obrtniškem naraščanju tako ukrepil, da bo mogel izpolniti upanje, ki se glede gospodarske samoosvojitve opravičeno stavlja nanj!

Berlin za nemško šolstvo na Spodnjem Štajerskem. 26 let že dobivajo nemške šole in otroški vrtec na Spod. Štajerskem denarno podporo iz Berlina. Letos so dobili v Pobrežju pri Mariboru 60 kron, v Hrastniku 40, v Slov. Bistrici 35, v Slov. gradu 35, v Studencih, Brežicah, Ševnici, Vojniku, Rogatecu, Ormožu, Ljutomeru in Pekrah po 25, St. Ilj in Vitanje sta dobila po 24, Pragersko in Velenje po 20 K.

Zaznamek gluhonemne in zavodov za slepce v Avstriji. Z ozirom na večkrat izraženo željo je dalo c. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk sestaviti zaznamek vseh v Avstriji obstoječih gluhonemne in zavodov za slepce, kakor tudi vseh šol, ki se v njih gluhonemi in slepi otroci poučujejo v posebnih njim primernih oddelkih. Ta zaznamek je objavljen v ministrskem ukaznem listu kos šte. XXIII ex 1908; posamezni izvodi se dobivajo po 20 h v c. kr. šolskoknjižni zalogi na Dunaju. V sled razpisa c. kr. ministrstva za bogočastje in nauk je c. kr. deželni šolski svet podrejenim c. kr. okrajnim šolskim svetom porazdelil po en izvod tega zaznamka s pripomočjo, da se ondot razgrne in na željo staršem oziroma njih namestnikom dovoli upogled v omenjeni zaznamek.

Iz seje ožjega in pomnoženega c. k. okr. šol. sveta tolminskega: Dva učitelja in ena učiteljica dobe dopust zaradi bolezni. Službi se odpove učiteljica J. Merhar. V II. pl. vrsto se začasno pomaknejo: Mikuz, Ivančič Albert, Borštnik in Černe. Učiteljica Josipina Skrt dobi I. petletnico. V tekočem letu se bodo zidala tri šolska poslopja: v Smasteh, Logeh in Podbeli. C. kr. dež. šol. svet je priredil ustanovitvi šole v Lažidu, Podbeli, samostalne šole v Rutih in potovalne šole Sela-Log. Število učiteljskih oseb v okraju je naraslo na 80. Vršil se bo komisionalni ogled za ustanovitve nove enorazrednice v Plužnah na Cerkljanskem. X.

Zahvala. Podpisana se tem potom najsrčneje zahvaljuje slavnemu „Slovenskemu učiteljskemu društvu za kočevski okraj“, ki je s prispevkom sto kron pripomoglo, da se je mojemu nepozabnemu rajnemu soprogu postavil tako lep nagrobni spomenik. — Posebno se pa še zahvaljujem društvu predsedniku g. nadučitelju Stefanu Tomšiču za prekrasen govor, gg. tovarišem pevcom za ginjaivo petje, nadučitelju Jožefu Zupančiču za trud, ki ga je imel s postavljanjem spomenika in končno vsem pokojnikovim tovarišicam in tovarišem za udeležbo pri odkritju. — Bog povrni stotero! — Julijana Gregorčič, nadučiteljeva vdova, sedaj v Metliki.

Razgled po šolskem svetu.

— **Šolstvo v Galiciji** napreduje počasi, a vendar častno. L. 1869., ko je prevzela dežela šolstvo, je bilo v celi deželi samo 2469 ljudskih šol s 3165 učitelji in 163.917 učenci. Poučevalo se je v teh šolah v večini le zimsko dobo, in še tedaj je bilo dovoljeno hoditi v šolo, kdor je hotel in kadar je hotel. Učiteljska plača je bila najmanjša 80 gld., a najvišja 130 gld., toda ta plača se je jako neredno plačevala in mnogi učitelji so morali hoditi od hiše do hiše ter prositi hrane, da so se preživljali oni čas, ko ni bilo rednega plačevanja. Še l. 1880. je bilo v Galiciji nad 77% prebivalstva, starega nad 6 let, ki ni znalo ne pisati ne brati. V dobi 1874—1884 je izdal galiski deželni zbor za šolstvo nekaj nad 320.000 gld. In tega leta navaja statistika še vedno nad 4 milijone analphabetov. — V l. 1906. je pa prispevala Galiska za šolstvo 14.463.000 K, povprečno pride na enega prebivalca K 1.60, davka za šolstvo; učiteljstva je bilo tega leta 11.903, povprečno pride ena učna oseba na 645 prebivalcev in povprečna plača ene učne osebe je znašala l. 1906. — 988 K. — a.

— **Učitelji in učiteljice v Galiciji.** Učiteljice v tej deželi dosežajo že 60% vseh učnih oseb, in sicer prevladujejo v večini mest.

— **Henrik Scharrelmann**, najbolj znani učitelj v Bremnu, je bil obsojen v denarno kazn 1000 mark. Med drugim tudi zaradi tega, ker je označil oblastveno uvedeno knjigo kot mučilo za učitelja in učenca. — Tako visoko pač nobenega slovenskega učitelja ne bi mogli kaznovati, ker polovica niti toliko letne plače nima. — O. srečni Scharrelmann, ki te lahko kaznujejo na 1000 mark!

— **Bosna in Hercegovina v šoll.** Učitelj: Zdjaj pa že lahko obravnavamo pri zemljepisju Bosno in Hercegovino kot avstrijski provinci? — Ravnatelj: Kaj vam v glavo ne pade, ljubi tovariši! Saj še nimamo nobenega odloka!

— **Nemški „Schulverein“** je ustanovil na Koroskem pet novih podružnic.

Dr. E. Berneker ne pride na mesto Jagičevo na dunajski univerzi. Berneker pojde v Vratislavo na pruskem Šleskem.

— **Uspeh češkega dela.** Kakor znano, so Čehi uprizorili v vseh obmejnih krajih, kjer so v manjšinah in kjer jim nemške občine nočejo dati čeških ljudskih šol, stavko čeških otrok (okolo 1. decembra). Ustavili so štrajk šole, ko je bil rešen rekurz nemških občin zoper nalog deželne vlade, da morajo ustanoviti češke šole, in sicer rešen v za Čehje pravičnem smislu. Sedaj pa so dobila vsa okrajna glavarstva na Severnem Češkem nalog, da morajo ustanovljati čeških ljudskih šol odločno pospeševati, kar bodo tudi storila in se bo že prihodnje leto ustanovilo več čeških šol. Take uspehe ima pokazati vztrajno in organizirano manjšinsko delo!

— **Uniforme za učitelje.** C. kr. okr. šolski nadzornik Schwahn na Dunaju je izdal za učitelje svojega okraja sledeči ukaz: bela, likana srajca, črna suknja. Dozdaj smo bili mnenja, da je važnejše stopiti pred otroke s toplim srcem in jasno glavo nego v fraku in šemiseti. Sicer je pa lažje presojati učiteljev frak nego učitelja samega. — ij.

— **Deutsch-östr. Lehrerbund** je ustanovil dve štipendiji po 350 K za učiteljske sinove, ki absolvirajo svoje študije na praški nemški univerzi. Bilo bi posnemanja vredno!

Proti koedukaciji sta se izjavila prof. Sachs na Columbia vsenčilišču in profesor Olmstrad na Carnell vsenčilišču v Ameriki. — ij.

— **Koedukacija** v 4. razredu meščanske šole v Presnici na Češkem je dovolilo navčno ministrstvo. — ij.

— **Slovanski dijaki** so ustanovili na univerzi v Halle na Nemškem slovansko društvo, v katerem so zastopani vsi slovanski dijaki.

Z gospodarskega polja.

— **Monopol užigalic v Avstriji.** Dne 15. pret. m. se je vršila v trgovinskem ministrstvu na Dunaju seja, na kateri se je pretresaval načrt za uvedbo monopola užigalic. Ta načrt bi imel obenem rešiti vprašanje uporabe belega fosforja, škodljivega delavcem. Avstrijska finančna uprava se že dlje časa bavi s proučevanjem, kako bi uvedla monopol užigalic. Sklenilo se je, da se v Avstriji ne smejo več graditi nove tvornice užigalic, dokler se ne izda nov zakon, tičeč se morebitne uvedbe monopola užigalic v Avstriji.

— **Deficit kraljevine Češke.** Te dni je bil v deželnem odboru češkem končno doležen proračun za l. 1909. Stroški so proračunjeni na K 93,387,453, prihodki pa na 71,269,682 K, potemtakem zausa primanjkljaj 22,117,771 K.

— **Državna subvencija.** Kmetijska družba kranjska je dobila za delno pokritje režijskih stroškov v 1908. letu 5000 K državne podpore, za izdajanje „Kmetovalca“ pa 4000 K.

Raznoterosti.

× **Kako potuje prestolonaslednik po Ogrskem.** Nedavno temu se je prestolonaslednik Fran Ferdinand mudil na Ogrskem. P. i. tem pa je doživel neprijeten dogodek. V Pešti je prišel ravno s plesa pri grofu Karacsony na koloivar, kjer so bili že zvečer obveščeni, da bo odpotoval. A ko je prišel tja, ni bil zanj pripravljen dvorni voz in je moral potovati v vagonu I. razreda, iz katerega je moral zopet ob 5. uri zjutraj prestopiti na drugi vlak, ker se vagon I. razreda, kjer je bilo še drugih potnikov, ni mogel priklopiti dunajskemu vlaku. Neki budimpeštanski list pripominja na to, da bi se moglo ta dogodek nazvati demokratskim postopanjem, ko bi ne bilo znano, da se na Ogrskem vsakemu državnemu tajniku, ko potuje, priklopi na vlak salonski voz, da si more vsak veleposestnik komandirati salonski voz — edino za bodočega vladarja Ogrske ni salonskega voza ter mora potovati slabše nego vsak državni tajnik. — Potem ni čudo — dostavlja list — da prestolonaslednik ne prihaja rad na Ogrsko.

× **Krematorij v Budimpešti.** Zdravstveni odsek mestnega glavarstva v Budimpešti je predlagal mestnemu zastopstvu, da se v Budimpešti zgradi krematorij, ki bo stal 300 tisoč kron.

× **Petnajst metrov visok barometer** s cevjo, ki ima v premeru 20 cm, postavijo v Faenci na Laskem v spomin Toricelliju, ki je izumil tlakomer.

× **Velika dobrotnica.** V Gradcu je umrla baronica Hermina Zois-Edelstein, ki je zapustila deželi 200.000 kron za umetniški d. m. 70.000 kron za ustanovo v vojaških šolah, svojo hišo v Gradcu pa rešilnemu društvu.

× **Stalno češko gledališče na Dunaju.** Iz Prage poročajo, da se ustanovi na Dunaju trajno češko gledališče. Potrebna glav. nica 300.000 K je že pokrita.

× **Listina iz Kristove dobe.** „Ruskija Vedomosti“, glasilo vsenčilišča v Moskvi, je prejela iz Damaska brzojavno vest, da so tamkaj v neki stari knjižnici našli rokopis, ki se razteza na Kristovo dobo in v katerem se nahajajo novi podatki o njegovem življenju. Rokopis ima 3116 strani. Podrobnosti še manjkajo.

× **Nova bolezen.** Iz Benetk javljajo: V okolici Bionbina se je pojavila nova bolezen, ki ji podlegajo zlasti žene v blagoslovljenem stanu in porodnice. Doslej je umrlo nad 200 žen.

× **Koliko jaje znese kokoš?** Na to vprašanje ni možno dati natančnega odgovora, zakaj to odvisi od pasme, od oskrbovanja in drugih okolištin. V jajčniku kokoši, ki pridno nese, se nahaja 600 jajčjih zarodov in ob normalnih razmerah, to je, če je kokoš zdrava in če se jo pravilno oskrbuje, znese tudi nekako tako število jajc. Različno stare kokoši znesejo tudi različno število jajc, in kakor poroča „Praktični kmetovalec“, znese kokoš, potem ko je prišla nesti: prvo leto 15—20, drugo 100—120, tretje 120—135, četrto 100—115, peto 60—80, šesto 50—60, sedmo 35—40, osmo 15—20 in deveto 1—10 jajc, torej ves čas 496—600 jajc.

× **Židovsko gledališče na Dunaju.** V kratkem odprejo na Dunaju židovsko gledališče, kjer bodo uprizarjali komade židovskih avtorjev in dela narodno-židovske tendence. Gledališče se otvori pod pokroviteljstvom židovskih poslancev.

Naročajte in širite naš list!

Uradni razpis učiteljskih služb.

Št. 3425/08. Kranjsko. 29 I—1
Na dvorazredni ljudski šoli v Banjaloki se razpisuje v stalno nameščenje služba nadučitelja s postavnimi prejemki in z užitkom prostega stanovanja. Prosilci, ki v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za šolsko službo.

Pravilno opremljene prošnje naj se službenim potom tuuradno predložijo do 15. februarja 1909. l.

C. kr. okr. šolski svet v Kočevju, dne 5. januarja 1909.

Št. 26. 30 I—1
Na petrazredni ljudski šoli v Loškem potoku se razpisuje v stalno nameščenje eno učno mesto.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

Pravilno opremljene prošnje naj se službenim potom tuuradno predložijo do 10. februarja 1909. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevju, dne 9. januarja 1909.